

Planeringsstrategi

för översiktsplanering
mandatperioden 2022-2026

Antagen av kommunfullmäktige 31 augusti 2023 § 121

Projektorganisation

Politisk styrgrupp

Presidierna i kommunstyrelsen och samhällsbyggnadsnämnden:

Tobias Pettersson, ordförande kommunstyrelsen

Mikael Karlsson, förste vice ordförande kommunstyrelsen

Anetté Myrvold, andra vice ordförande kommunstyrelsen

Göran Pettersson, ordförande samhällsbyggnadsnämnden

Ibrahim Candemir, förste vice ordförande samhällsbyggnadsnämnden

Jörgen Ståhl, andre vice ordförande samhällsbyggnadsnämnden

Tjänstepersonsstyrgrupp

Henrik Storm, stadsarkitekt

Jan Lindeberg, chef för mark, exploatering och hållbar utveckling

Jonny Engström, plan- och byggchef

Projektledning

Ronja Pertoft, översiktsplanerare

Susanne Härenstam, översiktsplanerare

Referensgrupp

Dusan Mijatovic, bygglovsingenjör

Henrik Storm, stadsarkitekt

Josefina Magnusson, planeringsarkitekt

Linus Enochson, projektör

Peter Andersson, kommunantikvarie

Peter Gustavsson, trafikplanerare

Illustrationer och kartor

Boverket och Värnamo kommun.

Innehållsförteckning

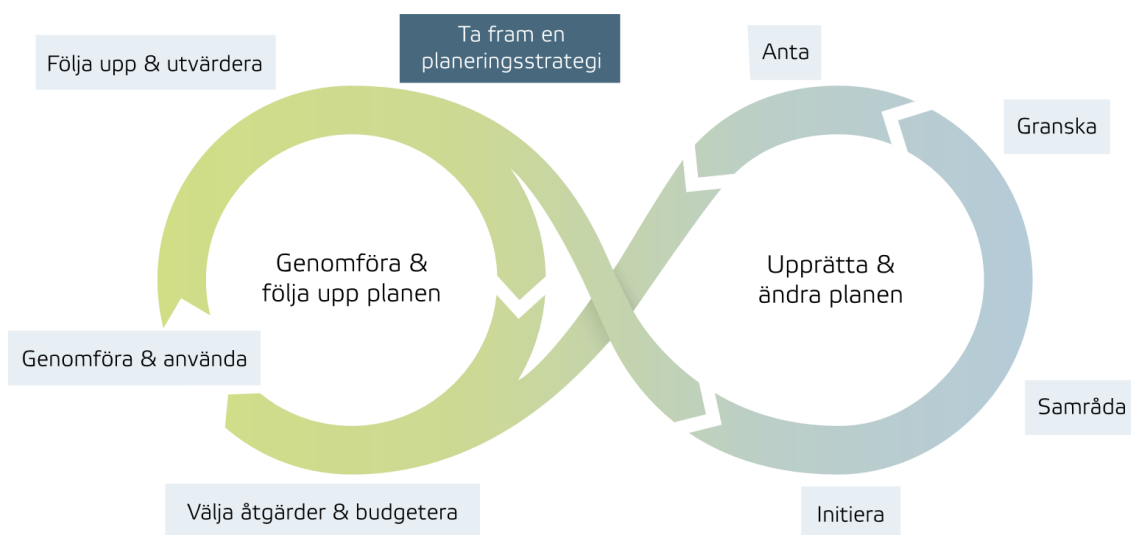
Projektorganisation.....	2
Varför en planeringsstrategi?	4
Förutsättningar	5
Vad är en översiktsplan?.....	5
Länsstyrelsens underlag för planeringsstrategin	6
Digitala översiktsplaner	7
Värnamo kommuns översiktsplanering idag.....	8
Gällande översiktsplan samt ändringar	8
Översiktsplanens ändringar är i stora delar föråldrade	9
Dagens upplägg för översiktsplanearbetet.....	9
Uppföljning av översiktsplanen	10
Arbetsmetod och tidplan.....	11
Workshopar.....	11
Översiktsplanering i framtiden	12
Synpunkter och tankar från workshoparna.....	12
Förslag till nytt ÖP-upplägg.....	13
Översiktsplanens och ändringarnas aktualitet.....	14
Övriga dokument med koppling till översiktsplanen	15
Framtida uppföljning av översiktsplanen	15
Nästa planeringsstrategi	15
Källförteckning.....	16
Bilagor	16
Bilaga 1 A, Länsstyrelsens underlag för Värnamo kommuns planeringsstrategi.....	16
Bilaga 1 B, Statliga och mellankommunala intressen i Jönköpings län	16
Bilaga 2, Lista över planer och planeringsunderlag	16

Varför en planeringsstrategi?

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan (ÖP) som anger kommunfullmäktiges syn på kommunens långsiktiga strategiska utveckling. Sedan 2020 är det obligatoriskt för kommunfullmäktige att anta en planeringsstrategi eller en ny översiktsplan under de två första åren efter ett ordinarie val.

Syftet med planeringsstrategin är att främja kontinuerlig översiktsplanering för att hålla översiktsplanen aktuell. I samband med framtagandet av planeringsstrategin ska kommunen ta ställning till ändrade planeringsförutsättningar av betydelse för översiktsplanens aktualitet samt kommunens fortsatta arbete med översiktsplanering. Kommunen ska även bedöma i vilken utsträckning planerna är aktuella. Planeringsstrategin kan ändras under mandatperioden.

För Värnamo kommun innebär detta att kommunfullmäktige behöver anta sin första planeringsstrategi senast den 11 september 2024. Om detta inte sker anses översiktsplanen i sin helhet, inklusive alla tillägg, vara inaktuell. En inaktuell översiktsplan innebär en försvårad och ineffektiv handläggning av kommunens alla ärenden som rör mark- och vattenanvändning.

Illustration över kontinuerlig översiktsplanering (bild: Boverket).

Förutsättningar

Vad är en översiktsplan?

En översiktsplan är kommunens långsiktiga verktyg som visar viljeinriktningen för hur kommunens mark- och vatten samt befintlig bebyggelsen ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste styrdokument. De frågor som behandlas i en översiktsplan är exempelvis vilka områden som ska bebyggas och hur de ska bebyggas, vilka områden som behöver särskilt skydd och hur de ska skyddas, vilka miljörisker som förekommer och hur de ska beaktas. Till översiktsplanen kan ändringar tas fram, antingen som fördjupningar som avser ett avgränsat geografiskt område eller som tematiska tillägg som behandlar en specifik fråga, exempelvis vindbruk. Till översiktsplanen kan även olika strategier och inriktningsdokument tas fram som planeringsunderlag, exempelvis plan för bostadsförsörjning.

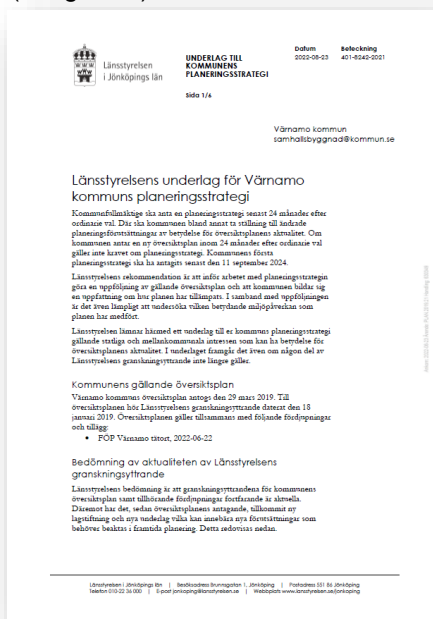
Att ha en aktuell översiktsplan är viktigt för att ge stöd för kommunens mer konkreta efterföljande planering och beslut om bland annat detaljplaner och bygglov samt andra myndigheters beslut om exempelvis tillstånd enligt miljöbalken. Det är också viktigt att planen är aktuell så att företrädare för regional och statlig planering ska kunna väga in kommunens ställningstaganden, till exempel vid planering av ny infrastruktur som vägar, elledningar på stam- eller regionnätet samt vindkraft.

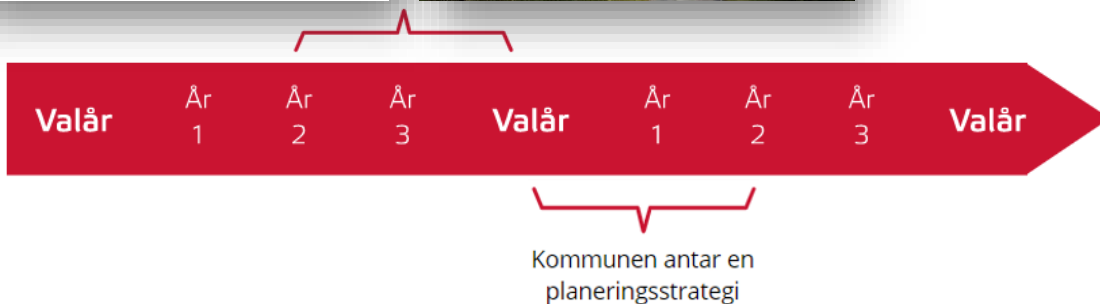
Länsstyrelsens underlag för planeringsstrategin

Inför att kommunen ska ta fram en planeringsstrategi ska länsstyrelsen lämna ett underlag gällande statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. I underlaget ska det också framgå om någon del av länsstyrelsens granskningsyttrande inte längre gäller. Länsstyrelsen ska redovisa underlaget till kommunen under andra halvan av tiden mellan två ordinarie val.

(Bilaga 1 A)

(Bilaga 1 B)

Efter att länsstyrelsen lämnar sitt underlag till kommunen utformar kommunen sin planeringsstrategi.

I Länsstyrelsen i Jönköpings läns underlag till Värnamo kommun framgår att deras granskningsyttrandet för kommunens översiktsplan samt tillhörande fördjupningar fortfarande är aktuella.

Den nya lagstiftning som länsstyrelsen omnämner i sitt yttrande till Värnamo kommun är den nya lagstiftningen för översiktsplanering i plan- och bygglagen (PBL) och miljöbalken (MB) samt införandet av barnkonventionen i svensk lag.

De förändringar i statliga och mellankommunala intressen som länsstyrelsen omnämner i sitt yttrande är statens förändrade anspråk på riksintressen, förtydligad lagstiftning om mellankommunala frågor samt en hänvisning till kommunen att kontinuerligt följa senast tillgängliga data rörande miljökvalitetsnormer och klimatrelaterade risker.

De övriga allmänna intressen som omnämns rör jordbruksmark, bostadsförsörjning, arkitektur och gestaltad livsmiljö samt nationell vindkraftstrategi.

För att ta del av länsstyrelsens underlag i sin helhet se bilaga 1 A och 1 B.

Digitala översiktsplaner

Regeringen beslutade i februari 2023 att kommunernas översiktsplaner ska tillgängliggöras och behandlas digitalt. Ändringen i plan- och byggförordningen började gälla från och med den 1 april 2023 och ska tillämpas på de översiktsplaner som påbörjas efter den 31 december 2026. Boverket håller för närvarande på att ta fram föreskrifter om standarder för utformning av översiktsplaner. Föreskrifterna beräknas att beslutas i början av 2024.

Utöver detta tas en ny ÖP-modell 3.0 fram som beräknas vara klar i början av 2024.

Fördjupningen för Värnamo stad finns redan idag som digital version.

Värnamo kommuns översiktsplanering idag

Gällande översiktsplan samt ändringar

Kommunfullmäktige antog den kommunomfattande översiktsplanen Mitt Värnamo 2035 den 29 maj 2019.

Utöver den kommunomfattande översiktsplanen finns det för närvarande tio nu gällande ändringar av översiktsplanen som ingår i aktualitetsöversynen. De ändringar som gäller i Värnamo kommun är;

- Fördjupning av översiktsplanen (FÖP) för Värnamo stad, antagen 22 juni 2022
- Tematiskt tillägg till översiktsplanen (TÖP) för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), antagen 29 maj 2019
- FÖP för Forshedaområdet, antagen 30 oktober 2008
- FÖP Lanna, antagen 30 mars 2000
- FÖP Bredaryd, antagen 20 juni 1988
- FÖP Horda, antagen 25 juni 1987
- Områdesplan för Os, antagen 15 december 1983
- Områdesplan för Nydala, antagen 15 december 1983
- Områdesplan för Bor, antagen 17 december 1981
- Områdesplan för Hånger, antagen 29 mars 1979

Gällande översiktsplan med tillhörande ändringar.

Översiktsplanens ändringar är i stora delar föråldrade

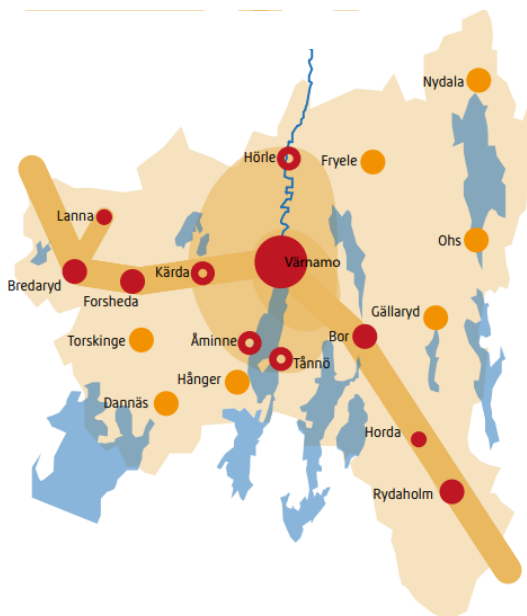
I PBL framgår att en översiktsplan eller ändring av översiktsplan som antagits före den 1 januari 2004 kommer att upphöra att gälla efter utgången av 2025. För Värnamo kommuns del innebär det att planerna för Lanna, Bredaryd, Horda, Os, Nydala, Bor och Hånger automatiskt upphör att gälla den 1 januari 2026.

Skälet till detta är att dessa planer inte har miljöbedömts. Miljöbalkens regler om miljö kvalitetsnormer har också tillkommit efter 1 januari 2004. Flera riksintressen har också tillkommit eller ändrats. Därför anses att de äldre planerna inte har kunnat fånga flera viktiga samhällsintressen. Övergångsbestämmelsen gäller dock inte de tematiska tilläggen eftersom de fördes in i PBL först 2008.

Dagens upplägg för översiktsplanearbetet

Bilden nedan till vänster visar gällande översiktsplans prioritering i arbetet med att ta fram nya fördjupningar av översiktsplanen. Då en fördjupning av översiktsplanen för Värnamo stad nyligen antagits visar översiktsplanen att ett fokus på landsbygden och landsbygdsorterna; Torskinge, Dannäs, Hånger, Fryele, Gällaryd, Ohs och Nydala står näst på tur. Det står dock också att *"Prioriteringen ska följa målbilden och det rådande behovet av planering i kommunen. Vid den återkommande aktualiseringen av översiktsplanen kan prioriteringsordningen omprövas utifrån det planbehov man ser."*¹.

FÖP	Prioriteringsordning för framtagande
Värnamo stad	1
Landsbygden och landsbygdsorterna	2
Kranstät-orterna	3
Bor	4
Bredaryd med Lanna	5
Rydaholm med Horda	6
Forsheda	7

Orange punkt symboliserar landsbygdsort, röd punkt är tätort och röd cirkel utgör kranstättort.

¹ Översiktsplan Mitt Värnamo 2035, sida 21.

Uppföljning av översiktsplanen

Boverket rekommenderar att översiktsplanen bör följas upp och utvärderas inför arbetet med planeringsstrategin eller vid upprättande av ny eller ändrad översiktsplan. Uppföljning av översiktsplanen är central i arbetet med en kontinuerlig översiktsplanering. Dessutom ska planens betydande miljöpåverkan följas upp enligt miljöbalken.

I den aktuella översiktsplanen Mitt Värnamo 2035:s konsekvensbeskrivning finns en målsättning att uppföljning av planens inriktning bör ske genom dess aktualitetsprövning.² Sedan planen antogs 2019 har som ovan omnämnt aktualitetsprövningen lagstadgats genom införandet av planeringsstrategin.

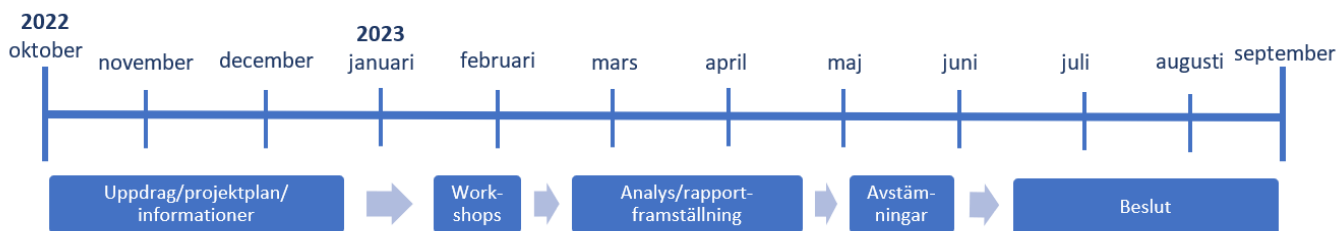
I den aktuella översiktsplanens konsekvensbeskrivning omnämns inte hur planens betydande miljöpåverkan är tänkt att följas upp.

---

² Mitt Värnamo 2035 - Konsekvensbeskrivning, sida 67.

Arbetsmetod och tidplan

Arbetet med framtagandet av planeringsstrategin har genomförts under hösten 2022 samt under våren 2023. Under hösten 2022 bestämdes och planerades projektorganisation och arbetsmetod. Under våren 2023 genomfördes tre workshoppar, styr- och referensgruppsmöten, analys, rapportskrivning och slutligen avstämningar med samtliga involverade inför den politiska beslutsprocessen.

Tidplanen för framtagandet av planeringsstrategin.

Workshoppar

För att få fram både ett användarperspektiv och verifiera den politiska viljeinriktningen bjöds tjänstepersoner och politiker in till workshoppar kring översiktsplanens upplägg, innehåll och ställningstaganden.

För att få in åsikter om översiktsplanen ur ett handläggarperspektiv hölls en första workshop med plan- och byggenheten vars dagliga arbete har en direkt koppling till översiktsplanen. Nästa workshop med användarfokus hölls med en bredare representation av tjänstepersoner i kommunen som utgjordes av representanter från samtliga förvaltningar.

Efter att ha fått in synpunkter på hur de aktuella översiktsplanedokumenterna fungerar för tjänstepersoner hölls en workshop med kommunstyrelsen samt nämndspresidierna för att diskutera viljeinriktningen, aktualiteten och användbarheten av översiktsplanens över 200 politiska ställningstaganden.

Syftet med workshopparna har främst varit att få en uppfattning om i vilken mån dokumenten används, vilken vägledning de ger samt om och hur vägledningen kan stärkas i framtiden.

Översiktsplanering i framtiden

Synpunkter och tankar från workshoparna

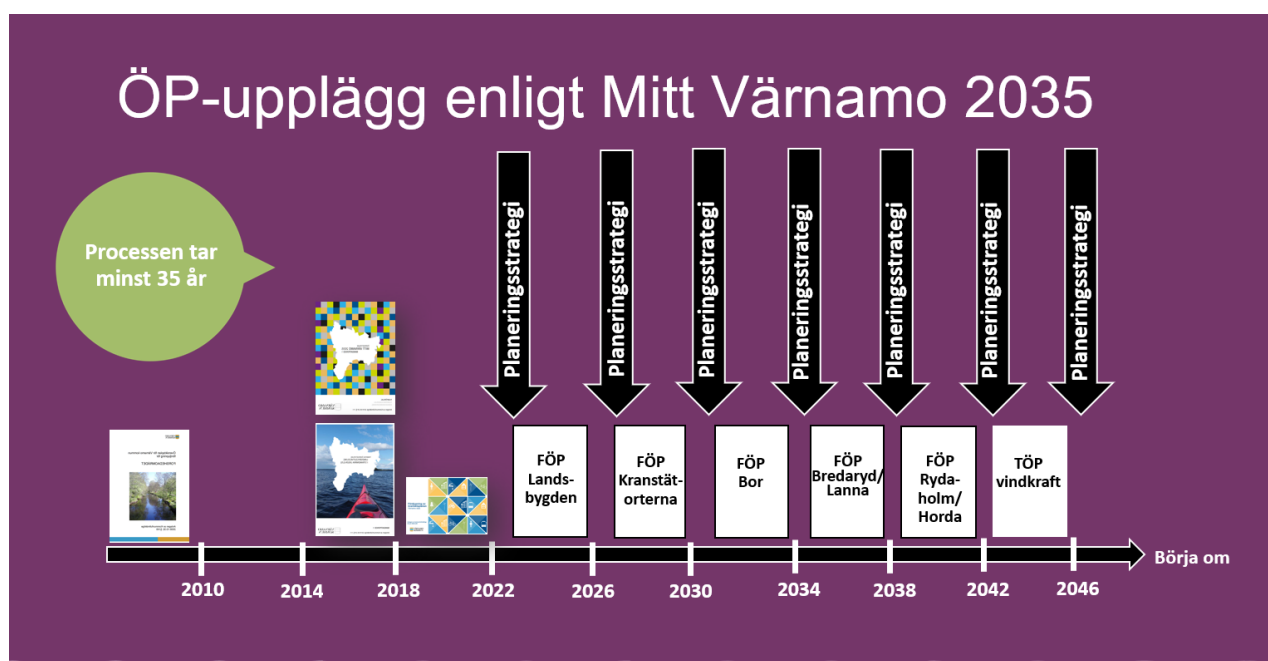
De synpunkter och tankar som återkom i diskussionerna och som rörde mark- och vattenanvändningen sammanfattas nedan i punktform.

- Förenkla översiktsplanen och gör den mer strategisk. Idag innefattar den alltför många ställningstaganden, vilket bland annat medför att översiktsplanen blir svår att följa upp. Istället för flera kartor på olika ställen önskas en samlad mark- och vattenanvändningskarta för att underlätta efterföljande handläggning.
- Tillgängliggör och digitalisera översiktsplanen. "Den smarta staden" är ett begrepp som idag saknas i gällande översiktsplan.
- Översiktsplaneprocessen måste effektiviseras. Exempelvis genom färre antal fördjupningar, så kallade FÖP:ar.
- Fokusera på landsbygden och orterna utanför Värnamo stad i nästa ÖP-uppdrag.
- Mer mark för verksamheter och industrier behövs.
- Koppla ihop översiktsplanen med koldioxidbudgeten. Mer fokus på biologisk mångfald i nästa ÖP.
- Barnperspektivet och sociala frågor behöver utvecklas i nästa översiktsplan.
- Plan för trafik efterfrågas av många och anses mycket viktig att ta fram. Flera planeringsunderlag behöver uppdateras, exempelvis parkeringsnorm, kulturmiljö med mera.
- Se över områdena för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS), där strandskyddet kan upphävas. Idag är intresset från markägarna svalt gällande exploatering inom gällande utvalda områden.
- Skapa flexibilitet i planen för oförutsedda händelser.
- Översiktsplanering bör ske i bred samverkan tidigt i processen. Det är viktigt att översiktsplanen genomförs när den är antagen samt att den förankras i nämnderna och förvaltningarna.
- Behövs en ny vision för 2040 eller fungerar nuvarande vision fortfarande?
- Nya planeringsunderlag behöver tas fram. Exempelvis platser för energiförsörjning, en grönplan för hela kommunen samt klassning av jordbruksmark.

Förslag till nytt ÖP-upplägg

Efter analys av de inkomna synpunkterna har ett förslag till nytt översiktsplaneupplägg arbetats fram. Förslaget tillgodoser i hög utsträckning samtliga punkter på föregående sida.

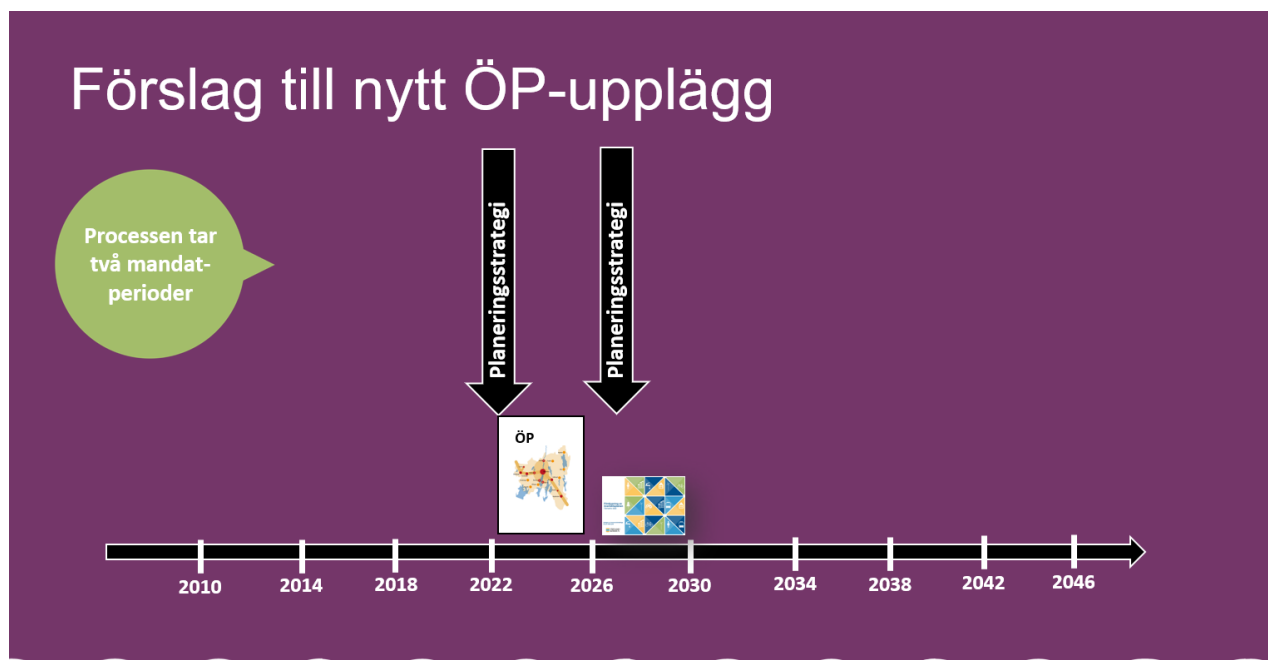
Ett problem som identifierades under workshoparna är att flera av våra fördjupningar är föråldrade. Med nuvarande upplägg för översiktsplaneringen skulle det ta cirka 35 år att ta fram samt aktualisera översiktsplanen med tillhörande ändringar i enlighet med det som gällande översiktsplan Mitt Värnamo 2035 redovisar.

Processen ovan är inte heller förenlig med Boverkets modell om kontinuerlig översiktsplanering. Den bedöms vara alltför tidskrävande med tanke på alla ändringar av översiktsplanen som avses att göras. För att förenkla och effektivisera översiktsplaneringen framöver föreslås därför konceptet "En ÖP – en FÖP".

Översiktsplanen föreslås framgent att täcka in hela kommunens yta inklusive landsbygden och med särskilda utvecklingsstrategier/planer för orterna; Bor, Bredaryd, Dannäs, Forsheda, Fryele, Gällaryd, Horda, Hånger, Hörle, Kärda, Lanna, Nydala, Os, Rydaholm, Torskinge, Tännö och Åminne. Då vi har störst bebyggelsetryck i Värnamo stad kvarstår behovet av att det finns en särskild fördjupning av översiktsplanen här.

Det nya upplägget på översiktsplaneringen innebär att det i framtiden beräknas ta en mandatperiod för att ta fram en ny översiktsplan med fokus på landsbygden och de mindre orterna (målet för innevarande mandatperiod) samt att under nästkommande mandatperiod uppdatera fördjupningen av översiktsplanen för Värnamo stad.

Översiktsplanens och ändringarnas aktualitet

Planeringsstrategin ska innehålla en redovisning av översiktsplanen med tillhörande ändringars aktualitet. Detta listas i bilaga 2.

Den samlade bedömningen är att gällande översiktsplan i stora delar fortfarande är aktuell, men den behöver digitaliseras och göras mer lättillgänglig och lättläst. Därför föreslås att en ny översiktsplan tas fram med start hösten 2023, där landsbygden och orterna utanför Värnamo stad arbetas in, med syftet att få ner antalet ändringar av översiktsplanen från nio till en. Länsstyrelsens underlag har till viss del legat till grund i valet om att ta fram en ny översiktsplan.

Fördjupningen av översiktsplanen för Värnamo stad som antogs 2022 anses i huvudsak vara aktuell. En uppdatering av FÖP:en avses att göras nästa mandatperiod (2026-2030), bland annat för att digitalisera den.

Översiktsplanen och ändringarna kommer att gälla tills en ny översiktsplan är antagen av kommunfullmäktige. Dock kommer planerna för Lanna, Bredaryd, Horda, Os, Nydala, Bor och Hånger automatiskt upphöra att gälla den 1 januari 2026.

Övriga dokument med koppling till översiktsplanen

Under workshoparna har fokus varit att diskutera översiktsplanen med tillhörande ändringar. Då frågan om nya planeringsunderlag lyftes under workshoparna har diskussion även förts kring detta med tjänstepersonsstyrgruppen och referensgruppen. I bilagan med planer och planeringsunderlag listas planer och planeringsunderlag med koppling till översiktsplanen och dess aktualitet samt vilka nya planeringsunderlag som kommunen skulle behöva ta fram.

Framtida uppföljning av översiktsplanen

Under arbetet med kommunens första planeringsstrategi har huvudfokus varit på den aktuella översiktsplanens upplägg och användbarhet. En informationsinhämtning kring nytillkomna planeringsunderlag, den eventuellt förändrade politiska viljeinriktningen samt en kartläggning av behovet av nya planeringsunderlag har också genomförts.

Att följa upp ett så brett dokument som en översiktsplan kan vara resurskrävande och svårdefinierat, speciellt om ingen tydlig vägledning för uppföljning finns utarbetad i planen. Under mandatperioden 2022-2026 behöver en modell tas fram för att få till en hanterbar framtida uppföljning av översiktsplanen, inklusive uppföljning av betydande miljöpåverkan enligt miljöbalken 6 kapitlet 19 §.

En del kommuner har i sitt översiktsplanearbete tagit fram egna modeller för uppföljning och har utformat ett antal mätbara indikatorer. Det skulle kunna vara en ingång till en hanterbar och framför allt mätbar uppföljning för Värnamos översiktliga planering. Ett annat sätt att arbeta med uppföljning av översiktsplanens resultat är enligt Boverket att integrera uppföljningen i kommunens boksluts- och budgetprocess.

Nästa planeringsstrategi

Som tidigare nämnts ska en planeringstrategi antas av kommunfullmäktige senast 24 månader efter ett ordinarie val. Plan- och bygglagen redovisar dock att kravet på att ta fram en planeringsstrategi inte gäller om kommunfullmäktige istället antar en ny översiktsplan inom denna tidsperiod.

Källförteckning

Boverket (2023). *Boverkets bildmaterial och texter*.

<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/bildmaterial-och-texter/> Hämtad 2023-04-26.

Värnamo kommun (2019). *Översiktsplan Mitt Värnamo 2035*.

<https://kommun.varnamo.se/miniwebbar/oversiktsplanering/oversiktspan-mitt-varnamo-2035.html> Hämtad 2023-03-16.

Bilagor

Bilaga 1 A, Länsstyrelsens underlag för Värnamo kommuns planeringsstrategi

Bilaga 1 B, Statliga och mellankommunala intressen i Jönköpings län

Bilaga 2, Lista över planer och planeringsunderlag